ІНСТИТУТ ПРАВОТВОРЧОСТІ ТА НАУКОВО-ПРАВОВИХ ЕКСПЕРТИЗ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

XV МІЖНАРОДНИЙ ЦИВІЛІСТИЧНИЙ ФОРУМ «ОНОВЛЕНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ ПРАВОРОЗУМІННЯ І ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ»

3 квітня 2026 року
м. Київ

3 квітня 2026 року відбувся XV Міжнародний цивілістичний форум «Оновлений Цивільний кодекс України: перспективи та проблеми праворозуміння і правозастосування», організований Інститутом правотворчості та науково-правових експертиз НАН України спільно з відділенням цивільно-правових наук Національної академії правових наук України та Верховним Судом. Форум об'єднав науковців, суддів, практикуючих юристів і зарубіжних колег для обговорення концепції та основних новел оновленого Цивільного кодексу України.

Форум відкрив Голова Верховного Суду **Станіслав КРАВЧЕНКО**. У вітальному слові він наголосив на важливості євроінтеграційного спрямування оновлення цивільного законодавства й підкреслив особливу вагу цієї роботи в умовах нинішніх випробувань для держави. Рекодифікація дає змогу переосмислити чинне правове регулювання, оцінити, які підходи залишаються ефективними, а які потребують оновлення, а міжнародний формат форуму робить цю дискусію особливо цінною.

Голова Верховної Ради України **Руслан СТЕФАНЧУК** наголосив, що особлива увага до оновлення Цивільного кодексу України зумовлена його значенням для кожної людини, адже положення цього акта безпосередньо визначають повсякденні приватні відносини. Він підкреслив важливість участі суддівської спільноти в обговоренні проєкту та зазначив, що фахові рекомендації суддів мають вагоме значення для його якісного доопрацювання.

Віцепрезидент НАН України **Олег РАФАЛЬСЬКИЙ** наголосив на важливості сучасного етапу розвитку української державності, де приватне право постає не лише системою норм, а й фундаментом майбутнього європейського демократичного суспільства. Доповідач відзначив внесок Інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАН України в підготовку законопроєкту.

Голова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду **Марина ЧЕРВИНСЬКА** наголосила, що обговорення проєкту оновленого ЦК України має поєднувати доктринальний аналіз та судову практику. Взаємодія науковців і суддів дає змогу оцінити не лише концептуальну цілісність запропонованих рішень, а й їх придатність до застосування у конкретних судових справах.

Науковий координатор Робочої групи з підготовки законопроекту з рекодифікації цивільного законодавства України **Наталія КУЗНЄЦОВА** підкреслила, що концепція оновлення ЦК України ґрунтується на розумінні приватного права як права, що визначає межі свободи людини. У проекті ЦК посилюються європейські засади приватного права, роль договору як регулятора, а також переглядаються застарілі правові конструкції.

Директор Інституту **Олексій КОТ** присвятив доповідь загальним засадам приватного права як ідеологічному ядру оновленого ЦК. Він зазначив, що ці засади мають пронизувати всі книги та інститути проєкту кодексу, бути орієнтиром для правотворчості, інструментом тлумачення норм і критерієм оцінювання поведінки учасників приватних відносин.

Академік-секретар відділення цивільно-правових наук НАПрН України **Андрій ГРИНЯК** подякував усім, хто долучився до підготовки та обговорення проекту. Під час його виступу було представлено ключові новели Книги п'ятої проєкту Цивільного кодексу України, спрямовані на системне оновлення договірного права, посилення свободи договору та гармонізацію українського законодавства з європейськими стандартами.

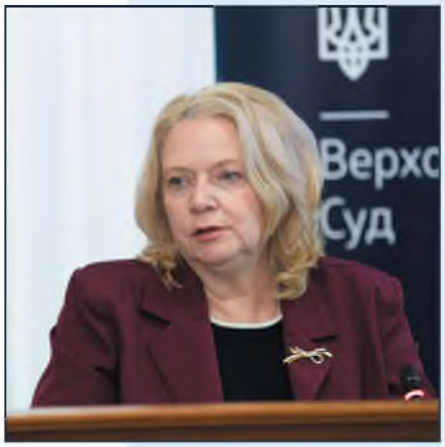

Секретар Великої Палати Верховного Суду **Сергій ПОГРІБНИЙ** наголосив, що законодавство має бути науково обґрунтованим і відповідати потребам суспільства, а право повинно залишатися живим інструментом. Центральне місце у його виступі було відведено свободі договору як формі саморегулювання приватних відносин.

Директор Науково-дослідного інституту приватного права Каспійського університету (Республіка Казахстан) **Майдан СУЛЕЙМЕНОВ** високо оцінив масштаб роботи українських цивілістів. Він зосередив увагу на принципах добросовісності, розумності та справедливості, які є реальними межами здійснення цивільних прав, і водночас застеріг від надмірного розширення соціальної спрямованості приватного права.

Професор кафедри цивільного права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Олена КОХАНОВСЬКА** представила положення книги другої про особисті права. Вона зазначила, що ця частина проєкту кодексу поєднує традиції української цивілістики з новими викликами та послідовно закріплює захист фундаментальних особистих прав людини.

Секретар Пленуму Верховного Суду, суддя Касаційного цивільного суду **Дмитро ЛУСПЕНИК** наголосив, що оновлення кодексу не означає відмови від сформованої судової практики, а систематизує і нормативно закріплює підходи, вже напрацьовані судами у справах про захист особистих немайнових прав.

Професор кафедри цивільного процесу Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Роман МАЙДАНИК** охарактеризував системне оновлення речово-правового регулювання, його пристосування до потреб сучасного ринку й європейських стандартів.

Народний депутат України **Іван КАЛАУР** розкрив логіку розширення системи обмежених речових прав у проєкті оновленого ЦК України. Він наголосив, що робоча група мала поєднати нові напрацювання з тими речово-правовими конструкціями, які вже існують у національному праві, і, за його оцінкою, із цим завданням вдалося впоратися.

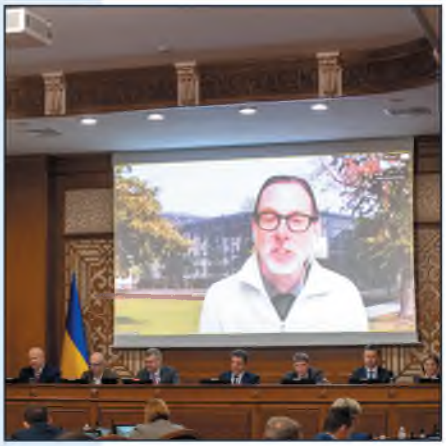
Суддя Великої Палати Верховного Суду, вчений секретар Науково-консультативної ради при Верховному Суді **Олег ТКАЧУК** підтримав загальну філософію рекодифікації, водночас висловивши низку принципових зауважень до окремих положень книги третьої. Він наголосив, що в умовах війни першочерговим завданням держави залишаються безпека, оборона та належне функціонування військової юстиції.

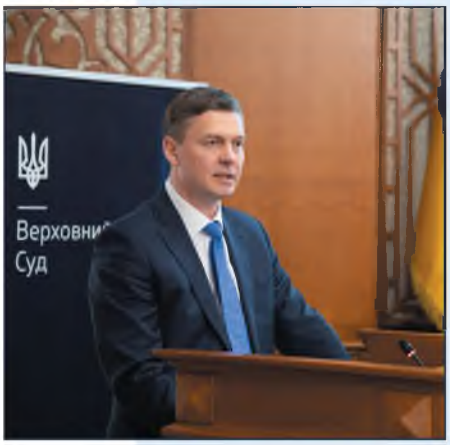
Завідувач кафедри цивільного права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Вадим ЦЮРА** присвятив доповідь захисту речових прав, вибудувавши її навколо ідеї багаторівневої системи захисту, яку формує проєкт ЦК України.

Професор Бременського університету (ФРН) **Ганс-Йоахім ШРАММ** у виступі зосередив увагу на методології правозастосування. Особливий акцент було зроблено на техніці юридичного аналізу IRAC. На прикладах американської судової практики доповідач показав, наскільки важливою є правнича методологія для забезпечення послідовності та передбачуваності правозастосування.

Професор кафедри цивільного права та процесу Львівського національного університету імені Івана Франка **Ігор ЯКУБІВСЬКИЙ** наголосив на збереженні права інтелектуальної власності як самостійного інституту приватного права. До важливих новел було віднесено оновлення переліку об'єктів, новий підхід до комерційної таємниці та результатів, створених системами штучного інтелекту.

Секретар Другої судової палати Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду, суддя Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду **Андрій ЗАЙЦЕВ** представив суддівський погляд на реформу права інтелектуальної власності. Він наголосив, що вона формує сучасну, технологічно нейтральну та євроінтеграційно сумісну модель охорони результатів творчої і технічної діяльності.

Суддя Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду **Василь КРАТ** присвятив свій виступ ролі судової практики у формуванні сучасного зобов'язального права. На його переконання, модернізація зобов'язального права має враховувати не лише доктрину, а й напрацьовані судовою практикою інструменти кваліфікації та тлумачення.

Завідувач департаменту приватного права факультету права Державного університету Молдови (Республіка Молдова) **Сержиу БІЄШУ** представив досвід модернізації ЦК Молдови у сфері речового права. Особливу увагу доповідач приділив володінню як важливій інституції, наголосивши, що саме на ньому варто робити особливий акцент у правовому регулюванні.

Старший науковий співробітник відділу приватно-правових досліджень Інституту **Олег ПРОСТИБОЖЕНКО** присвятив свою доповідь новій архітектурі сімейного права. Серед ключових новел було названо застосування інституційного підходу, за яким окремо групуються норми про шлюб, особисті права членів сім'ї, майнові режими, утримання та форми влаштування дітей.

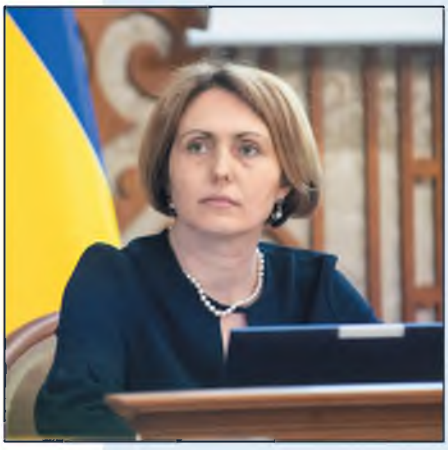
Суддя Великої Палати Верховного Суду **Ольга СТУПАК** позитивно оцінила закріплення принципу найкращих інтересів дитини, розвиток договірних форм врегулювання батьківської відповідальності та увагу до нових об'єктів цивільних прав, які можуть впливати на режим майна подружжя. Водночас було окреслено й майбутні виклики для судової практики.

Завідувач відділу приватноправових досліджень Інституту **Марина ВЕЛИКАНОВА** окреслила напрями модернізації спадкового права. Запропоновала розширити коло спадкоємців, уточнити правила спадкування за законом і заповітом, обов'язкової частки та управління спадщиною, а також урегулювати спадкування цифрових об'єктів.

Завідувач кафедри міжнародного приватного права Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Віктор КАЛАКУРА** представляючи книгу восьму проєкту ЦК, зосередив увагу на місці міжнародного приватного права в системі оновленого цивільного законодавства. Він обґрунтував доцільність повернення відповідного нормативного матеріалу до структури Цивільного кодексу України та наголосив на необхідності системного узгодження колізійних норм із загальними положеннями цивільного законодавства.

Суддя Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду **Юлія ЧЕРНЯК** представила представила практичний вимір запропонованих у книзі восьмій положень. Особливу увагу вона приділила необхідності узгодження норм міжнародного приватного права з процесуальними правилами їх застосування, судовою практикою та міжнародними зобов'язаннями України, що має забезпечити послідовність і ефективність правового регулювання відносин з іноземним елементом.

Підсумовуючи роботу Форуму, учасники наголосили на необхідності глибокого й послідовного доопрацювання проєкту ЦК України. Оновлений кодекс має забезпечувати правову визначеність, відповідати європейським стандартам і бути придатним до тривалого практичного застосування. Окрему увагу було приділено значенню синергії між наукою та судовою практикою і вивченню досвіду інших країн. На переконання організаторів і учасників, така взаємодія створює необхідні умови для формування якісного, сучасного і стабільного кодифікованого акта приватного права.

ІНСТИТУТ ПРАВОТВОРЧОСТІ
ТА НАУКОВО-ПРАВОВИХ ЕКСПЕРТИЗ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

01024, Україна, м. Київ,
вул. Пилипа Орлика, 3
тел. +38(044)253-34-19
lawmaking@nas.gov.ua
https://lawmaking.academy/

